

LUNDS
UNIVERSITET
Sociologiska institutionen

Att vara tjej på rätt sätt:

En kvalitativ studie om fem gymnasietjejeers relation till femininitet och identitetsskapande.

Författare: Hedda Wenster
Kandidatuppsats Sock01, 15 hp
Vårterminen 2013
Handledare: Maria Norstedt

ABSTRACT

Författare: Hedda Wenster

Titel: Att vara tjej på rätt sätt: En kvalitativ studie om fem gymnasietjejeers relation till femininitet och identitetsskapande.

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Handledare: Maria Norstedt

Sociologiska institutionen, vårterminen 2013

Denna studie handlar om identitetsskapandet hos unga kvinnor utifrån fem gymnasietjejeers deltagande i en fokusgrupp samt flera teoretiska begrepp vilka sedan utgjort denna uppsats teoretiska ramverk. Centrala begrepp som återkommer i uppsatsen är till exempel normativ femininitet, klass, och symboliskt kapital. Syftet med uppsatsen är försöka få ökad förståelse för kvinnors tidiga identitetsskapande i relation till görandet av femininitet. De deltagande unga kvinnorna i fokusgruppen utgår ifrån en medelklassdiskurs vilken format och reproducerat en normativ femininitet som de återkommande speglar emot avvikande femniniteter. De resonerar kring avvikare som något främmande och visar på svårigheter att identifiera sig med dem genom att fördöma vissa sorters beteende, utseende och livsval.

Nyckelord: Normativitet, femininitet, identitet, klass, symboliskt kapital

Förord

Jag vill tacka Frida, Greta, Liv, Alice och Olga för deras glädje och samarbete under insamlingen av empiri till denna uppsats, utan dem hade den inte varit möjlig att skriva. Jag vill också tacka Mette för hennes mångåriga stöd och uppmuntran.

Innehållsförteckning

1. Inledning	s5
1.1 Problemformulering.....	s5
1.2 Syfte.....	s6
1.3 Frågeställning.....	s6
1.4 Avgränsningar.....	s6
1.5 Disposition.....	s6
2. Tidigare forskning	s6
3. Teori	s8
3.1 Att bli kvinna.....	s8
3.2 En normativ femininitet.....	s9
3.3 Betydelsen av klass.....	s11
3.4 Betydelsen av etnisk tillhörighet.....	s12
4. Metod	s13
4.1 Kvalitativ intervju.....	s13
4.2 Fokusgrupp.....	s14
4.3 Urval.....	s14
4.4 Etiska aspekter.....	s15
5. Analys	s16
5.1 Att göra kön.....	s16
5.2 Jag klär mig för min egen skull.....	s17
5.3 Feminina avvikare.....	s18
5.4 Att ha sex på rätt sätt.....	s21
5.5 Synen på andra.....	s22
5.6 Det främmande.....	s23
5.7 Planer inför framtiden.....	s24
6. Slutdiskussion	s25
REFERENSLISTA.....	s28
Bilaga 1.....	s30

1. Inledning

Idén för denna uppsats föddes ur egna erfarenheter kring att anpassa sig efter ett sätt vara och bete sig som kvinna. Det finns de som konstant påminner en om att förhålla sig till dessa attribut och en press att upprätthålla något som är alldeles alldeles lagom. Denna uppsats handlar om att anpassa sig, vara till lags och veta var gränser går.

1.1 Problemformulering

Fanny Ambjörnsson definierar normativ femininitet i boken *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (2008) och gör en historisk återkoppling till de egenskaper som den normativa femininiteten utgör. Dessa utgörande egenskaper som bland annat rör omhändertagande och måttfullhet skapar en femininitet som görs och kontrolleras.

Det har forskats brett om identitetsskapande hos kvinnor och i denna uppsats kommer diskussionen kring den normativa femininiteten fortsätta att resoneras kring och i detta fall utifrån fem unga kvinnor och deras syn på identitet och görandet av femininitet.

Klassens betydelse för görandet av femininitet går inte att bortse ifrån då skillnaderna mellan identitetsskapande skiljer sig emellan klasser. Beverly Skeggs (1997) argumenterar för hur medelklasskvinnan utgör den normativa femininiteten som arbetarklasskvinnan inte har möjlighet att anpassa sig efter. Skeggs redogör för Bourdieus teorier kring symboliskt kapital och sociala fält och argumenterar för hur en arbetarklasskvinna inte kan ta sig till samma sociala fält som en medelklasskvinna på grund av dennes sociala bakgrund.

Mycket av den forskning som tidigare utförts kring normativ femininitet har enbart innefattat den vita femininiteten, vilket skapat ett missvisande resultat. Den vita arbetarklasskvinnans upplevelse av identitetsskapande är inte generaliserbar på den färgade arbetarklasskvinnan, förtrycket som båda grupper utsätts för är inte samma förtryck. Kimberlé Crenshaw (1995) resonerar kring en stor ignorans av etnicitet som faktor under identitetsskapandet av kvinnor och menar på att det är omöjligt att bortse ifrån. Jag har tagit hänsyn till denna faktor genom att i diskussionsunderlaget utforma frågor kring både etnicitet och klass.

1.2 Syfte:

Syftet med denna uppsats är, genom att intervjua kvinnor i gymnasieålder, att få ökad förståelse för kvinnors tidiga identitetsskapande i relation till görandet av femininitet. Strävan är att se hur görandet av femininitet grundar sig i en normativ femininitet som styr skapandet och på så sätt bli en central del av identitetsskapandet där klass, kön och etnicitet är inverkande faktorer. Detta tänker jag undersöka utifrån mina frågeställningar.

1.3 Frågeställningar:

- Hur resonerar gymnasietjejer kring skapandet av identitet och görandet av femininitet?
- På vilket sätt påverkar klass, kön och etnicitet dessa kvinnors görande av femininitet?

1.4 Avgränsningar

Avgränsningen för denna uppsats begränsad till de fem gymnasietjejer som under våren 2013 deltagit i insamlingen av empiri för denna uppsats. Frågeställningarna har utgångspunkt i den teori som ligger till grund för uppsatsen. För att få en ökad förståelse för unga kvinnors identitetsskapande har intervjuer utförts med fem gymnasietjejer i en fokusgrupp som gemensamt diskuterat hur femininitet skapas ur olika perspektiv.

1.5 Disposition

Dispositionen för uppsatsen är upplagd på följande vis: Först redogör jag för den tidigare forskning och de teorier som jag använt mig av och sedan ett metodkapitel där diskussionen kring tillvägagångssätt och etiska aspekter står i fokus. Fortsättningsvis följer ett analyskapitel där jag presenterar och tolkar den insamlade empirin under olika teman och slutligen ett avslutande kapitel där uppsatsens centrala slutsatser diskuteras.

2. Tidigare forskning

Detta avsnitt behandlar en del av den forskning som tidigare utförts kring identitetsskapandet av unga kvinnor. Detta forskningsfält är väldigt brett och består av många olika inriktningar och jag har valt att fokusera på feministisk teori som direkt går att koppla till uppsatsens frågeställningar.

En stor del av min teoretiska ansats har utgått ifrån böckerna *Att bli respektabel: Konstruktioner av klass och kön* (1997) av Beverly Skeggs och *I en klass för sig: Genus,*

klass och sexualitet bland gymnasietjejer (2008) av Fanny Ambjörnsson. Båda dessa böcker är en del av den tidigare forskningen men kommer även att presenteras ytterligare i teorikapitlet.

I *Att bli respektabel: Konstruktioner av klass och kön* (1997) undersöker Skeggs hur unga arbetarklasskvinnors identitet skapas i Storbritannien. Skeggs följer kvinnorna under en längre period och ser därigenom hur olika yttre aktörer och samhällsliga institutioner påverkar, formar och skapar dessa kvinnors identitet för att anpassas till en hierarkisk samhällsordning.

Fanny Ambjörnsson redogör i boken *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (2008) för hur kön egentligen görs. Genom att göra intervjuer och ägna sig åt deltagande observation gör Ambjörnsson en jämförelse mellan tjejers identitetsskapande i två olika gymnasieklasser varav en har samhällsinriktning och den andra barn- och fritidsinriktning. I dessa två gymnasieklasser undersöker Ambjörnsson skillnader mellan hur identitet skapas och undersöker klassens inverkan på identitetsskapandet.

I boken *Growing up girl: Psychosocial explorations of gender and class* (2001) redogör Valerie Walkerdine för betydelsen av klass under identitetsskapandet av kvinnor. Identitetsskapandet av kvinnor är inte homogent utan visar sig på olika sätt beroende på kvinnans klassposition, vilket Walkerdine bland annat resonerar kring utifrån vilka mål de unga kvinnorna har i livet. Medelklasskvinnorna ser ett samband mellan en lyckad karriär och ett lyckligt liv, vilket inte alls går att applicera på de arbetarklasskvinnor som deltagit i studien.

Att bli respektabel: Konstruktioner av klass och kön (1997), *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (2008) och *Growing up girl: Psychosocial explorations of gender and class* (2001) är etnografiska studier där både observation och intervju har använts.

Cathrine Driscoll redogör för en övergång mellan barn och kvinna i boken *Girls: Feminine adolescence in popular culture and cultural theory* (2002) och resonerar kring skillnaden mellan kvinnor och mäns övergång från barn till vuxenliv. Enligt Driscoll anses kvinnor aldrig riktigt bli vuxna då deras övergång från barn inte sker under samma villkor som mannens utan

kvinnans övergång från barn till vuxen sker i och med ett mödraskap och inte som en individuell socialisationsprocess oberoende om hon reproducerar sig eller ej (Driscoll, 2002).

Jean Duncombe och Dennis Marsden (2002) har studerat sex inom heterosexuella parförhållanden och redogjort för hur kvinnor ofta känner att deras sexualitet är förbisedd vilket har lett till att sex, som tidigare var spännande och passionerat, blivit en plikt. Männen i denna studie känner däremot ingen plikt utan skuldbelägger istället kvinnan för låg sexualdrift. Flera av kvinnorna i studien påpekar att de ursäktat mannens bristande kunskap om sexuell tillfredsställelse i början av förhållandet men när spänningen och passionen i relationen avtog, gjorde även kvinnans lust till att ha sex med sin man det. Denna studie har relevans fört min uppsats i och med uppsatsens fokus på en hämmad sexualitet som en del utav den normativa femininiteten (Duncombe, Marsden, 2002).

Forskning kring radikalt avvikande femininiteter är mer sällsyn än den tidigare forskning som jag hittills redogjort för. Sara Marcus har i boken *Girls to the front: The true story of the riot grrrl revolution* (2010) gjort en historisk genomgång av riot girrl-rörelsens mest uppmärksammade band och det fenomen som rörelsen bar med sig. Riot grrrl-rörelsen inleddes i början på 1990-talet som en feministisk organiserad rörelse och en direkt motpol till den normativa femininiteten som kvinnor manades att anpassa sig efter, aktörerna klädde och betedde sig direkt avvikande från den normativa femininiteten och använde ofta sina kroppar för att sprida budskap. Rörelsen byggdes upp genom en ilska mot misogyni, patriarkat och kvinnans ofrihet. De blev starkt kritiserade och ifrågasatta för deras ”manshat”, högljuddhet och inte minst för deras avvikande utseende (Marcus, 2010).

3. Teori

Detta kapitel kommer att belysa de teoretiska begrepp som utgör denna uppsats ramverk. Kapitlet består framförallt av en reflektion kring de teoretiska begreppen och deras relevans för denna studie.

3.1 Att bli kvinna

Valerie Walkerdine resonerar kring socialisationsprocessen i boken *Growing up girl: psychosocial explorations of gender and class* (2001) som ett sätt att göra kön. Utifrån ett klassperspektiv argumenterar Walkerdine för hur olika socialisationsprocesser går till och vad

som skiljer dem åt. De gemensamma drag som finns mellan socialisationsprocesserna är vissa delar av beteende och egenskaper som kvinnan anses erhålla, men de skiljer sig åt beroende på i vilken situation processen sker. Skillnaden mellan hur en socialisationsprocess ser ut ur en medelklassdiskurs och en arbetarklassdiskurs är markant. Medelklassens socialisationsprocess utgör en strävan efter lycka som är beroende av ekonomisk makt och akademisk karriär medan den sortens strävan efter lycka inte finns hos arbetarklassen på grund av denna sorts makts abstrakta karaktär (Walkerdine, 2001).

Candace West och Don H. Zimmerman resonerar i artikeln *Doing Gender* (1987) kring hur kön görs i den vardagliga interaktionen och hur kön skapas utifrån normer, sociala regler och kulturer. Tidigare har forskningen ofta utgått från en könsrollsteori som inte problematiserat makt som en inverkan faktor vilket förbisett maktstrukturer och enbart fokuserat på de skillnader som gjorts mellan kön och genus. West och Zimmerman argumenterar istället för att kön inte är något som görs genom vardagliga interaktioner utan snarare att vardagliga interaktioner är ett sätt att göra kön. Dessa interaktioner placerar människan i ett könsfack men det är inte nödvändigtvis interaktionerna som avgör det faktiska könet på personen. Med detta förklarar de hur kön skapas enligt samhällseliga normer och interaktioner istället för att det är könet som ”naturligt” skapar dessa interaktioner. Detta kan på så sätt leda till konsekvenser för hur en person uppfostras till ett genus, snarare än föds som det. Det är genom dessa interaktioner som föreställningar om ”naturliga” egenskaperna uppkommer, som till exempel att kvinnor är traditionellt och ”naturligt” moderliga (West, Zimmerman, 1987).

Ambjörnsson (2008) redogör för hur identitetsskapandet av kvinnor är en socialisationsprocess genom att definiera femininitet utifrån traditionellt kvinnliga egenskaper samt sexualitet och klass.

3.2 En normativ femininitet

Fanny Ambjörnsson definierar i boken *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (2008) normativ femininitet genom att beskriva traditionellt kvinnliga egenskaper som måttfullhet, kontroll, försiktighet, omhändertagande, empati och inlevelseförmåga. Det är denna definition av normativ femininitet som jag kontinuerligt använder mig av i analysen i denna uppsats. Ambjörnsson redovisar en historisk syn på normativ femininitet som genomgående visar på en minimal förändring sedan 1800-talet. Samhället och synen på hur kvinnor ska bete sig har givetvis förändrats på 200 år men den

grundläggande synen är fortfarande väldigt snarlik och visar på att egenskaper som passivitet och underlägsenhet fortfarande är en rådande norm. Ambjörnssons resonemang kring den normativa femininiteten sträcker sig längre än bara de traditionellt kvinnliga egenskaperna. Utöver de ovannämnda egenskaperna resonerar hon även kring sexualitet och klass som en del utav skapandet av femininitet vilka också görs genom att förhålla sig till egenskaper som måttfullhet och försiktighet (Ambjörnsson, 2008).

Det är inte bara de traditionella kvinnliga egenskaperna som utgör den normativa femininiteten utan även de kroppsideal som den rådande samhällsnormen anser att kvinnor ska eftersträva. Detta kroppsideal har dock varit föränderligt genom tiden men har fortsatt att vara en norm som är ett sätt att begränsa kvinnor i deras vardag. Kvinnokroppen har genom tiden ansetts vara en del av naturen till skillnad från maskroppen som står fri från biologin, vilket inneburit en politisk reglering kring varje kvinnas rätt till att ta beslut angående sin kropp och gjort kvinnokroppen till ett ämne som allmänheten har rätt att diskutera. Kvinnokroppen räknas inte endast som en politisk fråga utan blir ifrågasatt under fler omständigheter på grund av det påtvingade ansvar som reproduktion har med sig, oavsett om kvinnan är gravid eller ej (Eduards, 2007).

Kvinnans sexualitet regleras också utifrån den normativa femininiteten, då det anses att kvinnan ska vara avhållsam och måttfull. Om en bryter mot normen blir en automatiskt avvikande och på så sätt sedd som en mer sexuell kvinna vilket blir en direkt motpol till normen. Detta utgör en sexuell reglering för många kvinnor då en förlorar rätten till sin egen sexualitet. Det blir en smal balansgång mellan att vara fullständigt avhållsam och för sexuellt aktiv, den normativa femininiteten ligger där emellan. För mannen finns inte samma regleringar då hans sexualitet anses vara personlig och inte något som samhället har rätt att inskränka (Ambjörnsson, 2008; Eduards, 2007).

De egenskaper som utgör den normativa femininiteten är inte något som automatiskt tillkommer en person med kvinnligt kön utan är något som skapas. Klassens betydelse för hur socialisationsprocessen utvecklar sig hos individer är central då skillnader i processen är betydande och markanta beroende på hur identiteten konstrueras. Beverly Skeggs (1997) redogör för hur unga arbetarklasskvinnors identitet konstrueras för att reproducera en klasstillhörighet och traditionell kvinnoroll. Skeggs utgår ifrån begreppet respektabilitet och resonerar kring att detta är ett av de tydligaste tecknen på klasstillhörighet vilket framförallt

präglar kvinnor. Respektabiliteten är något som hör ihop med en persons positionsbestämning och om en innehar respektabilitet, visar en ofta tecken på att denna är ett självklart sätt att vara och ett oförstånd till personer som inte innehar det. Respektabiliteten utgör den normativa femininiteten på så sätt att den görs till något eftersträvansvärt. Respektabiliteten är samtidigt starkt sammanvävd med ett hushållsideal som gör avstamp i kontrollen av kvinnans möjlighet att röra sig fritt och främjar att kvinnans plats är i hemmet. Då kvinnans position utgår från hemmet leder detta till att hennes sexualitet hämmas och gör det monogama heterosexuella förhållandet till det eftersträvansvärda och respektabla (Skeggs, 1997).

3.3 Betydelsen av klass

Klassens påverkan på skapandet av den normativa femininiteten går inte att förbise eftersom den inte inkluderar vissa grupper och klasser. Både Ambjörnsson (2008) och Skeggs (1997) har haft sin teoretiska utgångspunkt i Bourdieus definition av klass och det är också den utgångspunkt jag kommer utgå ifrån i detta avsnitt som berör klassens betydelse för den normativa femininiteten.

Pierre Bourdieu (1930-2002) är välkänd för sina begrepp kapital, fält, habitus och symboliskt våld. Jag kommer i detta stycke fokusera på kapital och fält då det är de delarna av Pierre Bourdieus teori som är en del av mitt teoretiska ramverk. Teorin är ett sätt att se hur makt är fördelat i samhället och utgår ifrån att varje människa besitter ett visst kapital. Kapitalen påverkas av olika faktorer som till exempel utbildning och sociala band och avgör sedan aktörens plats på det sociala fältet. De olika kapitalformerna är ekonomiskt-, symboliskt- och socialt kapital. Bourdieu resonerar kring det symboliska kapitalet som den kapitalform som har störst betydelse i det moderna samhället då det också innefattar kulturellt kapital. Det kulturella kapitalet innefattar en viss sorts kännedom om ”finkultur” och en vetskap om hur en ska röra sig i de ”fina rummen” och är den kapitalform som tillskrivs värde av andra aktörer. Sociala fält utgörs av agenter med samma eller liknande intressen där aktören enbart har tillgång om den har ett visst kapital. Bourdieus teori kring klass utgår ifrån att varje person har olika mycket kapital varav summan av dessa kapital avgör personens plats på ett socialt fält. Jag har valt att i denna uppsats inrikta mig på symboliskt kapital då det är den kapitalform som tillskrivs värde av andra aktörer (Bourdieu, 1992).

I boken *An invitation to Reflexive Sociology* (1992) redogör Bourdieu för det symboliska kapitalet som föränderligt då det påverkas beroende på vilken situation personen befinner sig

i, en person kan alltså ha högt symboliskt kapital i vissa sammanhang men lågt i andra. En person med högt kulturellt och ekonomiskt kapital har en större möjlighet att utveckla ett högt symboliskt kapital, trots det finns det svårigheter att förändra sin plats på det sociala fältet.

Det finns svårigheter med att förändra det symboliska kapital som en person en gång tillskrivits. Det finns möjlighet att förändra det kulturella och ekonomiska kapitalet men det ger inte automatiskt personen ett större symboliskt kapital och personens positionsbestämning på de sociala fälten ändras inte nödvändigtvis. Samhälleliga institutioner som till exempel utbildningsväsendet är delaktiga i görandet av klass och gör det svårt att göra en så kallad klassresa (Skeggs, 1997; Bourdieu, 1992).

Den normativa femininiteten utgör inte enbart en viss klass utan styrs även av en vithetsnorm som blir omöjlig att uppnå som färgad kvinna. Vikten utav att även ha ett etnicitetsperspektiv är stort, då färgade kvinnor ofta utsätts för en exotifiering och hypersexualisering vilket en vit kvinna inte tvingas uppleva. Det är också relevant för att kunna se skillnaderna inom klasser och på så sett se gruppen inom klassen (Crenshaw, 1995).

3.4 Betydelsen av etnisk tillhörighet

Vithetsnormens betydelse för den normativa femininiteten omöjliggör för färgade kvinnor att uppnå samma symboliska kapital som vita kvinnor vilket gör vitheten eftersträvansvärd och ouppnåelig. Färgade kvinnor har genom historien setts som ”de andra” och något främmande och varit en direkt motpol mot den normativa femininiteten och alltså definierats som avvikare (Skeggs, 1994; Crenshaw, 1995).

Kimberlé Crenshaw resonerar i boken *Critical Race Theory* (1995) för etnicitetens inverkan på identitetsskapandet av kvinnor och menar på att det finns olika motsättningar för kvinnan beroende på hennes hudfärg. Crenshaw resonerar också kring exotifieringen av svarta personer genom historien och gör en historisk genomgång kring hur personer med mörk hudfärg framställs i USA. Egenskaper som den stereotypa svarta personen ställs gentemot egenskaperna som den stereotypa vita personen anses erhålla. Ointelligent ställs mot intelligent, ignorans mot kunskap och omoralisk mot moralisk och så vidare. Den svarta personen framställs som en vilding och något som behöver kontrolleras och civiliseras (Crenshaw, 1995).

Relevansen för att ha både ett klass- och etnicitetsperspektiv till denna uppsats är för att se hur gymnasietjejerna förhåller sig och speglar sig mot dessa marginaliserade grupper och på så sätt se deras förhållning till hur klass, kön och etnicitet påverkar deras skapande av femininitet.

4. Metod

Följande kapitel kommer visa på det tillvägagångssätt som tillämpats under uppsatsens gång, där valet av fokusgrupp och intervjumetod kommer att motiveras. Kapitlet kommer också att redogöra och problematisera de etiska aspekter som uppkommit under insamlandet av empiri och författandet av denna uppsats.

4.1 Kvalitativ intervju

Tillvägagångssättet för denna uppsats är en semistrukturerad intervjuform som både gett mig och informanterna svängrum att påverka intervjuerna under deras gång med förutsättning att jag har haft en intervjuguide att luta mig tillbaka på. Detta gav informanterna möjlighet att utforma svaren på egen hand vilket gav mig en djupare kunskap om hur informanterna tänkte samtidigt som jag fick in det material jag var ute efter. Intervjuformen är alltså ett flexibelt tillvägagångssätt som gett mig möjlighet att anpassa intervjufrågorna efter vad informanternas svar (Bryman, 2008).

I och med mitt val av att använda mig av en semistrukturerad intervjuform hade jag inför varje intervju förberett och genomarbetat olika teman vilket sedan blev utgångspunkten för de olika intervjuerna. De olika temana innefattade bland annat sex, utseende, makt och framtid men på grund av den semistrukturerade intervjuformen behandlade vi betydligt fler ämnen än de jag ursprungligen hade förberett. Inför den första intervjun hade jag även förberett en enkät där deltagarna fritt fick tolka och ge exempel på vilka positiva/negativa skällsord det finns för kvinnor gentemot män, dessa enkäter samlades dock inte in utan användes enbart som diskussionsunderlag (bilaga 1).

Kvalitativ intervju är ett av de mest välanvända tillvägagångssätten i samhällsvetenskaplig metod där forskaren har diverse olika möjligheter i utförandet av intervjuerna. Bland de olika formerna av intervjuer finns en vid bredd mellan strukturerad och ostrukturerad intervju. I en fast strukturerad intervju finns få eller inga möjligheter för deltagaren att påverka eller styra insamlandet av data. En surveyundersökning är ett typiskt fall av en fast strukturerad intervju

då frågorna är ställda i förväg. Det problematiska med en surveyundersökning är att deltagaren oftast ej får plats att utveckla sina tankar och de alternativ som finns att ge som svar må inte passa in på deltagarens riktiga åsikt eller upplevelse. Motsatsen till den fast strukturerade intervjun är den terapeutiska intervjun där frågorna inte är skrivna i förväg utan intervjun liknar snarare ett vanligt samtal (Ryen, 2004).

4.2 Fokusgrupp

Jag har under vårterminen 2013 haft återkommande intervjuer med fem kvinnor i gymnasieålder vilka utgjort den fokusgrupp som intervjuats inför denna uppsats. Insamlingen av empirin är gjord genom fyra semistrukturerade intervjuer med syfte att behandla de valda frågeställningarna utifrån olika ämnen och perspektiv. Varje intervju har haft ett specifikt tema som bland annat innefattat sex, makt etc., för att ge intervjun en viss struktur, vilket möjliggjort för mig att till viss del kunna kontrollera vad som diskuteras för att på så sätt kunna besvara mina frågeställningar. Fokusgruppens syfte var att bidra till diskussioner kring de ämnen som jag valt att ta upp, i och med den semistrukturerade intervjuformen, fick deltagarna till stor del sköta diskussionen själva medans min roll som intervjuare snarare gick ut på att ställa relevanta följdfrågor beroende på vad som diskuteras (Bryman, 2008).

Det som skiljer en fokusgrupp från en gruppintervju är framförallt att intervjuerna i en fokusgrupp har fokus på ett valt tema och täcker en specifik frågeställning tillskillnad från en gruppintervju där frågeställningarna oftast är fler. En annan distinktion mellan de båda är att i en fokusgrupp så lägger forskaren större vikt vid själva diskussionen och interaktionen mellan deltagarna, då alla delar av intervjun är relevant, inte enbart vad var och en av deltagarna säger (Bryman, 2008; Wibeck 2010).

4.3 Urval

Urvalet av deltagare till fokusgruppen skedde i samspel med mitt val av frågeställningar och eftersom syftet med uppsatsen är att undersöka identitetsskapandet av unga kvinnor var det också dem som var valet av deltagare. Deltagarna i min fokusgrupp bestod utav fem kvinnor i gymnasieålder eftersom jag har kontakt med en person som sedan kunde hjälpa mig att få kontakt med kvinnorna. När urvalet skedde hade jag också ha i åtanke att det inte enbart är en person, i mitt fall av ett visst kön, som påverkar materialet som samlas in utan även de miljöer, händelser och processer som deltagaren tar/tagit del av. Jag kunde alltså inte utgå

ifrån att de deltagarna säger enbart utgår ifrån dem som individer utan måste också ha vilka faktorer som påverkar dem i åtanke (Ryen, 2004).

Deltagarna i fokusgruppen har, under den termin insamlingen av empiri skett, gått andra året på gymnasiet. Fokusgruppen har bestått av fem personer som definierar sig och har upplevelser av hur det är att växa upp som kvinna. De läser, under författandet av denna uppsats, på en teoretisk linje på en mellanstor skola i södra Sverige. Skolan de går på är svår att bli antagen till och enligt deltagarna själva har den en viss standard som andra skolor inte har. Deltagarna är inte representativa för olika sociala grupper utan de har enligt sig själva det relativt gott ställt och samtliga är födda och uppväxta i Sverige. Fördelen med att deltagarna går andra året på gymnasiet har varit att de kommit till en period i sitt liv då de kan reflektera över hur det är att gå från barn till kvinna och vad som påverkar dessa gränser. De befinner sig, under författandet av denna uppsats, i slutetappen mellan barn och vuxenliv och kan på så sätt reflektera över tidigare erfarenheter tydligt, eftersom dessa erfarenheter fortfarande ligger nära i tiden.

För att få tillträde till de miljöer där unga kvinnor rör sig, i detta fall i skolan, så krävdes en gatekeeper. Gatekeepern för denna uppsats är lärare på deltagarnas skola och jag har genom hen haft möjlighet att få hjälp att hitta informanter samt få tillgång till en lokal att hålla intervjuerna. En gatekeeper finns där oftast som direkt kontakt mellan forskaren och informanterna och det är till en början gatekeepern som avgör vad forskaren får lov att ta del utav. Vikten utav att ha en gatekeeper är framför allt viktig när en vill undersöka slutna miljöer som till exempel en skola (Bryman, 2008).

4.4 Etiska aspekter

De etiska aspekterna som jag förhållit mig till under denna uppsats är tagna från Vetenskapsrådets forskningsetiska råd gällande humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning. Syftet med råden är att kunna utföra sin forskning med etiska grunder och på så sätt inte göra någon skada för deltagarna i forskningsprocessen (Vetenskapsrådet, 2013).

Denna uppsats baseras framförallt på de intervjuer som jag genomfört med sjuttonåriga tjejer i årskurs två på gymnasiet. På grund av den etiska problematiken kring deltagarnas ålder, då de inte varit myndiga, skickade jag hem ett brev med information till föräldrarna. Ett krav för att möjliggöra tjejernas deltagande var att de skulle ha vårdnadshavarens medgivande, vilket

erhölls genom att föräldrarna skrev på den hemskickade informationen om bland annat uppsatsens syfte och deltagarnas rättigheter. Brevet med information skrevs under och godkändes av samtliga vårdnadshavare. Denna information fick deltagarna i god tid innan första intervjun så att de skulle ha möjlighet att diskutera medverkandet hemma och på så sätt vara säkra på deras beslut att medverka.

Under hela intervjuprocessen poängterade jag att deltagarna när som helst hade rätt att avbryta medverkandet och att det inte fanns något tvång att svara på frågor även om de tidigare godkänt sitt medverkande. En annan viktig aspekt som jag tog stor hänsyn till var att göra mitt allra yttersta för att avidentifiera deltagarna, därför är namnen och andra personliga och utmärkande detaljer ändrade och till viss del borttagna ur citaten. Efter noga etiska överväganden har jag valt att totalt avidentifiera deltagarna som uttryckt kontroversiella åsikter för att på så sätt skydda dem vid eventuella diskussioner av uppsatsen. Detta har jag gjort genom att ta bort deras valda pseudonymer och enbart benämna dem som informanter. Inspelningarna från intervjuerna innehåller inte heller några namn och i det transkriberade materialet har namnen ersatts med bokstäver. Det inspelade materialet kommer att förstöras efter uppsatsens publicering och under författandets gång hålls det säkert på hemlig plats (Wibeck 2010).

5. Analys

Detta kapitel är en presentation av den analys som gjorts av det empiriska materialet. Analysen består av ett antal teman vilkas sammankoppling jag kommer argumentera för i uppsatsens slutdiskussion.

5.1 Att göra kön

Ett återkommande tema under intervjuerna var ålder. Tjejerna hade svårt att relatera till identitetsskapande utifrån deras nuvarande position och talade mycket utifrån deras tidigare erfarenheter av identitetsskapande.

Alice: Killar och tjejer lär ju sig helt olika saker, medan vi bäddade om dockor och så på dagis så lekte de krig och spelade fotboll.

Liv: På mitt dagis så blev tjejerna oftast uppmärksammade för att de var söta men killarna blev mer uppmärksammade för prestationer, det kanske hänger med upp till vår ålder att tjejer är mer inriktade på att se bra och gulliga ut men killar har aldrig blivit uppfosttrade i att det har någon relevans, de bryr sig liksom inte.

Greta: Tjejer får ju lära sig att vara snälla och duktiga.

Tjejernas diskussion kring deras tidiga identitetsskapande är kritiskt och de reflekterar över hur deras kön skapats. Eftersom de fått lära sig sen tidig ålder att vara moderliga, snälla och duktiga har de också erkänt ett skapande av de könstraditionella egenskaper som de senare i analysen kommer att benämna som ”naturliga”. Det finns en motsägelse i deras resonemang i och med att de benämner dessa egenskaper som ”naturliga” samtidigt som de redogör för hur dessa egenskaper skapats genom interaktioner med andra människor. Resonemanget kring att ”naturliga” egenskaper inte alls är naturliga utan snarare är skapade genom interaktioner mellan människor är en konsekvens av en fostran där dessa egenskaper är en ”naturlig” del (West, Zimmerman, 1987).

Alice: Nu när vi har blivit lite äldre är det lättare att vara lite mer fri och bryta mot normerna än vad det var när vi gick på högstadiet, då var man tvungen att anpassa sig på ett annat sätt. Det är mycket mer jämlikt än när vi gick på högstadiet, då var det mycket mer att killarna skulle vara på ett sätt och tjejerna på ett annat.

Alice resonerar kring deras pågående gymnasieutbildning och ålder som att yttre normativa påtryckningar har minskat gentemot hur det var på högstadiet. Detta menar Alice, har uttryckt sig genom en mer jämställd miljö där normer har tappat sin vikt och skapat en större frihet. Normerna behöver inte nödvändigtvis ha tappat värdet utan kan ha accepterats och skapat ”naturliga” skillnader vilka inte är lika lätta att urskilja i jämförelse med de normer som de tidigare känt sig påverkade av (West, Zimmerman, 1987).

5.2 Jag klär mig för min egen skull

Redan tidigt i intervjustadiet uppkommer diskussionen kring hur idealbilden av en kvinna är, inte bara utseendemässigt utan även vilka egenskaper idealkvinnan erhåller.

Olga: Idealkvinnan ska vara lugn och sansad annars reagerar folk och tycker att man är störig och utmärkande.

Alice: Omhändertagande, moderlig, snygg, smal.

Greta: Ja snygg och smal, det är lite det som förväntas av en, man ska liksom sköta om sitt utseende.

Egenskaper som moderlig, lugn och omhändertagande är egenskaper som tjejerna tycker att en kvinna har eller borde ha och visar på konsekvenserna för vad som sker om en inte förhåller sig till dessa. Bryter en mot den normativa femininiteten så räknas en som störig och utmärkande, vilket de helst vill undvika (jmf. Ambjörnsson, 2008). Tjejerna förhåller sig till den socialisationsprocess som de genomgått genom att påvisa hur en kvinna ska vara, vilket

jag ska visa längre fram i analysen, samtidigt som de motsätter sig görandet av kön som en del av socialisationsprocessen (Walkerdine, 2001).

Följande citat är också taget ur ovanstående diskussion kring ideal-kvinnans sätt att se ut och vara och Greta resonerar kring sin egen position utifrån normers inverkan på hennes eget identitetsskapande.

Greta: Ja, men jag bryr mig egentligen för att jag vill bry mig, klart man påverkas av normer och sånt, men jag gör det ändå för min egen skull. Jag känner mig inte tvingad att bry mig, jag kan ju gå ut utan smink och i sunkiga kläder, men jag vill ju känna mig fin och så. Men visst är det beundransvärt att inte bry sig, men det är inget för mig. Jag gör ju det för min egen skull.

Samtidigt som Greta uttrycker sitt behov av att vara fin med att säga att hon gör det för sin egen skull resonerar hon kring de samhälleliga normer som påverkar kvinnor men insisterar på att det är något som hon gör för sin egen skull. Greta framhäver att hon styr över de beslut hon tar angående sin femininitet och uttrycker sig stå över de normer och betingelser som andra kvinnor står inför eftersom hon anser sig göra ett fritt val när hon gör sig fin.

Detta fria val som Greta uttrycker sig ha visar på hennes möjlighet att bestämma själv, möjligheter som hon har fått genom att anpassa sig till en normativ femininitet och ta kontroll över den. Detta kan tyda på tecken på en högre klasstillhörighet då personen i fråga har möjlighet att bryta mot de normer som utgör den normativa femininiteten utan att förlora sitt höga symboliska kapital. Den som inte förhåller sig till den normativa femininiteten riskerar att ses som en avvikare och besitter utifrån normen ett lågt symboliskt kapital (Skeggs, 1997; Bourdieu, 1992).

5.3 Feminina avvikare

Tjejerna utgår utifrån att den valfrihet som de själva uttrycker att de har, är något som inte är obegränsat enbart för dem utan även något som andra besitter. Trots tjejernas resonemang kring människors påverkan av yttre aktörer är deras utgångspunkt att alla har en möjlighet att välja även om valmöjligheterna är begränsade. Detta tar sig i uttryck genom att de till exempel argumenterar för att alla kan välja vem de ska bli vän med, trots att de själva väljer vänner utifrån kön och liknande utseende.

Liv: Uppdelningen i vår klass beror nog på att det är så extremt få killar, de sitter ju i sen grundskolan att man umgås med sitt eget kön. Det blir liksom lättast så.

Greta: Man söker ju sig till de som är mest lik en själv, inte för att vi klär oss likadant eller så men vi är ändå lika på andra sätt.

Liv: Ja det är lite märkligt men man kollar ju efter vem som matchar en.

Greta: Det blir ju lite så när en börjar en ny skola, man kollar på de andra och så tänker man vilka människor som jag helst vill umgås med de närmsta tre åren, det går automatiskt.

Alice: En kan ju inte vara lika bra vän med alla i klassen så då är det lättast att bara börja umgås med dem som ser ut som en själv.

Citatet visar på de val som tjejerna gör i nya sammanhang då de krävs av dem att finna nya vänner. De dras ”naturligt” till att umgås med de som ser ut som dem själva och agerar på samma vis. De finner en gemenskap med de kvinnor som påminner dem om de själva och kan på så sätt undvika att beblanda sig med de personer som de anser vara avvikande. Greta påstår även att hon och hennes vänner är lika varandra men klär sig inte nödvändigtvis likadant, värt att notera är att hon och hennes vän Liv, som sitter bredvid, är nästan identiskt klädda.

För att få delaktighet i gruppen krävs det att en ska likna de resterande medlemmarna och på så sätt få en automatisk tillhörighet. De personer som avviker från gruppen får inte möjlighet att ta del av det gruppen innehar vilket leder till en utestängning av personer från andra positioner, detta leder till ett sätt att undvika och medvetet utesluta människor som besitter ett lägre symboliskt kapital (Skeggs, 1997).

Fortsättningsvis visar citaten på de ”riktiga” avvikarna som tjejerna markant tar avstånd ifrån och markerar att de är kvinnor som de inte skulle beblanda sig med på grund av vissa egenskaper och ett visst utseende. De kvinnor som nämns som exempel i nedanstående citat är välkända mediaprofiler som driver varsin blogg och är kända för deras avvikande åsikter, utseende och beteende.

Olga: Jag har svårt att identifiera mig med kvinnor som inte kan ta hand om sig själva. De som känner att de måste bli omhändertagna hela tiden.

Liv: Jag kan identifiera mig med alla kvinnor, men så klart olika mycket. Alla är lika mycket kvinna eller lika lite kvinna oberoende vad man väljer att göra med sitt liv. Så jag hade nog kunnat relatera till alla kvinnor.

Frida: Jag hade nog reagerat ganska starkt om jag sett någon som t.ex. Kissie¹. Hon har ju manipulerat hela sin kropp. Hade jag sett en sån tjej på stan hade jag reagerat och sagt ’fy vad fult’.

Alice: Jag reagerar på dem som ser urtokiga ut men också det här med skönhetsoperationer. Jag reagerar nog mest om det är en kvinna som har en vanlig kroppshyddad och sen har jättestora bröst och då tänker jag ’shit hur har de tänkt’.

¹ Kissies.se är Sveriges största blogg med över 170 000 unika besökare om dagen! Handlar om Alexandra Nilsson, 20 år från centrala innestan i Stockholm. Handlar om glamour, fest och massa shopping! (Bloggportalen.se , hämtad 30/4-2013)

Liv: Någon jag hade reagerat på är bloggaren Lady Dahmer². Hennes blogg är ganska annorlunda från de andra, den är ganska feministisk och hon är ganska tjock och sminkar aldrig sig. Poängen är att hon inte skäms över hur hon ser ut och många kvinnor som är tjocka tänker ju att de måste bli bättre och smalare men hon har inte de tankarna. Om jag hade träffat en sådan person hade jag, ja inte tyckt illa om det, men jag hade blivit fascinerad eftersom det är väldigt få kvinnor som tycker så.

Frida: Hon tänker inte på sådana kvinnliga normer som att man ska ha rakade ben och armhålor.

Liv: Det är beundransvärt att inte bry sig om sådana normer för jag bryr mig själv jättemycket.

Tjejernas diskussion kring feminina avvikare visar på ett förhållningssätt som ger dem möjlighet att diskutera och kritisera andra kvinnors utseende och beteende. Diskussionen utgår ifrån dem själva och i de exempel som ges finns ett starkt motstånd mot det som de finner avvikande. De avvikande i det här fallet är vad tjejerna framställer som extremfall och de visar på stor svårighet att identifiera sig med dem. Liv påpekar att det är få tjocka kvinnor som är nöjda med sig själva och att det är en fascinerande egenskap samtidigt som hon inte förstår hur vissa kvinnor inte känner att de behöver bry sig om deras utseende. Fascinationen kring dessa kvinnor kan ses som en utgångspunkt i en medelklassdiskurs som utgör den rådande feminina normen, men fascinationen visar också på en kritik mot de socialisationsprocesser som kvinnor utsätts för då Liv känner sig imponerad av hur avvikarna vågar avvika. Skillnader i socialisationsprocesser ser olika ut beroende på klasstillhörighet vilket också utgör en skillnad för vad som betraktas som avvikande för en normativ femininitet (Walkerdine, 2001).

Avståndstagandet från avvikande femininiteter beror på ett fördömande av de egenskaper som ej anses tillhöra femininitet som till exempel: ofin, okontrollerad och icke-respektabel. Medelklassens måttfullhet sätts i motpol till allt som anses vara avvikande och bidrar till en stigmatisering mellan de som utgör den normativa femininiteten och de som avviker från den (Skeggs 1997).

Det är ett par tjejer som sticker ut väldigt mycket på grund av deras klädstil, men det funkar liksom för dem. De är alltid välfixade och så. Fast egentligen är det lite konstigt det med, jag förstår inte hur de orkar fixa sig så mycket bara för att gå till skolan. (Greta)

²

LADY DAHMER, postpatriarkal feministfitta: Jag använder inte shampoo och jag rakar mig inte under armarna. Jag brevväxlar med seriemördare och använder menskopp. Jag provocerar! Inspirerar! En arrogant och kontroversiell FEMINIST! Jag är en häxa med många ansikten och personligheter, narcissistisk grekinna med storhetsvansinne, brinnande passion för Genus och en dragning till det makabra. Jag bloggar om min familj, min vardag, mina tankar, mitt innersta. Jag har en åsikt om allt och är inte rädd att uttrycka den. Jag är en fantastisk person som alla borde träffa! (Bloggportalen.se, hämtad 30/4-2013)

Även de personer som anammar utseendeidealet för den feminina normen kritiserar. Den som anstränger sig för mycket har en avvikande femininitet som både hyllas och förkastas.

Ansträngningen bakom, som i detta fall klä upp sig ”för mycket”, drar till sig blickar och kritiserar på grund av deras sätt att vara annorlunda. En överansträngd femininitet är också avvikande om än inte lika chockerande som en femininitet som fullständigt bryter mot den rådande normen. En överansträngd femininitet som fortfarande håller sig inom ramen för vad en normativ femininitet är, visar snarare på medelklassens valmöjligheter och rätt till att klä sig som de vill utan att förlora det kulturella kapital som de besitter (Skeggs, 1997).

Tjejerna diskuterar kvinnokroppen öppet och resonerar kring hur vissa typer av utseende är chockerande och avvikande, detta är något som är reserverat enbart för en diskussion kring kvinnokroppen och inte något som gäller manskroppen. På grund av politiseringen av kvinnokroppen tas det större frihet att diskutera en kvinnas kropp gentemot en mans eftersom kvinnokroppen fortfarande anses vara en källa till reproduktion medan manskroppen står utanför biologiskt dömande (Eduards, 2007).

5.4 Att ha sex på rätt sätt

Den normativa femininitetens inverkan på sexualiteten ger sig i uttryck genom en norm om en måttfull och försiktig sexualitet som begränsas och bara får ske inom vissa ramar.

Alice: Jag har alltid fått uppfattningen om att sexuellt aktiva killar och män så är det mer acceptabelt, enligt min personliga åsikt, att ha för mycket sex är ju bara ett tecken på att man har mycket problem. Men jag har också uppfattningen om att om en kille är sexuellt aktiv så tycker liksom, så är det okej, för andra killar tycker också att det är okej och jag kan säkert tänka att för vissa tjejer är det också lugnt, men kanske inte för andra. Har en uppfattning om att killar generellt sätt tycker att det är mer okej.

Olga: Det är mer okej om man har det med en partner eller löst så att säga. Det är en sak när man ligger runt men det ses helt annorlunda om du har det med en partner.

Alice: En relation enligt mig är när man står upp för varandra i alla lägen och det innebär ett visst sexuellt förhållande också, det hänger liksom ihop.

Frida: Det är lättare för killar att göra det än för tjejer. Men samtidigt accepterar inte tjejerna att killarna ligger runt, det är mer killarna som bara ger en knuff i sidan och bara: ’Åh bra jobbat’. Om en tjej hade hört det så hade de sagt: ’Fan vad äckligt’.

Ovanstående citat visar på hur den kvinnliga sexualiteten är reglerad vilket tidigare forskning visat (Ambjörnsson, 2008; Eduards, 2007; Skeggs, 1997). Alice påpekar att det är mer okej för en kille att ligga runt gentemot en tjej eftersom killar generellt sätt tycker att det är mer okej att ha sex med den man vill och får medhåll från Frida. Stigmatiseringen kring kvinnans

sexualitet som något som ska kontrolleras går att återkoppla till Skeggs (1997) då hon resonerar kring hur samhällsliga institutioner formar kvinnor sedan tidig ålder att hålla sig inom hemmets fyra väggar för att på så sätt förhindra promiskuitet.

Tjejerna resonerar kring sexualitet på ett begränsande sätt genom att reproducera uppfattningen om att sex enbart få ske på ett visst sätt och inom vissa ramar. Sexualiteten ska helst ges i uttryck inom ett parförhållande. Avhållsamhet och sex utanför förhållanden kritiserar och ses som avvikande (Ambjörnsson, 2008).

Kvinnans sexualitet gentemot mannens är något som öppet diskuteras och det är kvinnans sexualitet som problematiseras och diskuteras som något negativt och okontrollerat. Att ha sex på rätt sätt är något som kvinnan tvingas att anpassa sig efter för att inte bli sedd som avvikare. Eduards (2007) teori om kroppsreglering utgår ifrån att kvinnans kropp inte anses stå fri från fördömande på samma sätt som mannens kropp gör (Eduards, 2007).

Olga påpekar att den sexuellt aktiva kvinnan enbart ses som något avvikande om hon inte är i ett förhållande och får medhåll från Alice som uttrycker att det förväntas att vara sexuellt aktiv när en ingår i ett förhållande. Förväntningarna kring att ha en aktiv sexuellrelation i ett parförhållande oavsett hur förhållandet ser ut uttrycker Alice som att ställa upp för varandra på alla plan och något som hör förhållandet därtill. Att det heterosexuella parförhållandet blir en del av respektabiliteten och på så sätt också en del av den normativa femininiteten hämmar kvinnans sexualitet på det sätt att hennes måttfullhet och försiktighet står i vägen för att fullständigt få uttrycka sin sexualitet. Kvinnans sexualitet blir på så sätt något som hämmas för att passa in i den normativa femininitetens ramverk (Skeggs, 1997; Ambjörnsson, 2008).

5.5 Synen på andra

Tjejerna skapar sin femininitet genom att spegla sig mot marginaliserade grupper som inte innehar samma symboliska kapital som de själva. Det erkännande som det symboliska kapitalet medför ger möjlighet att bedöma andra med lägre symboliskt kapital (Skeggs, 1997; Bourdieu, 1992).

Informant 1: Alla har ju något slags behov av makt, om inte annat så i varje fall makt över sitt eget liv. En del sitter ju inte på någon maktposition vilket gör dem maktlösa, detta kanske de ger uttryck för på annat sätt och när det gäller just makt över det sexuella så blir det extra påtagligt eftersom det är något som egentligen ska vara privat.

Informant 2: Det beror på självkänsla, om en inte har ett bra jobb eller en hög position i samhället så kanske det leder till ett lågt självförtroende. För att känna sig bättre och för att få makt så våldtar man då.

Informant 1: Andra sorters sexuellt våld behöver ju inte nödvändigtvis vara på grund av makt, jag tror att det är mycket tanklöshet, något som bara faller på.

Informant 3: Jag håller med att det kan bero på tanklöshet, om man till exempel ropar något sexuellt efter någon så är det nog inte planerat utan snarare något som råkar hända i situationen.”

Informant 1: Jag tror att killar generellt känner sig pressade i grupp att uttrycka sig så ibland, ett sätt att hävda sig inom gruppen liksom.

Informant 4: Det kan vara män som känner sig hotade av kvinnors position och på så sätt vill trycka ner henne för att känna sig bättre själv. Kvinnor är liksom vana vid den position de har och det är ju en viss typ av män som våldtar. Så som jag uppfattat det så är det personer som har lägre status på sina jobb och så, de som har ett behov av att hävda sig.

Informant 2: Tjejer våldtar inte i samma utsträckning dels eftersom vi inte har samma fysiska möjlighet sen är vi moderligt inställda på ett annat sätt. Vi hade inte velat skada en annan på det sättet. Jag tror inte att kvinnor av naturen är lika benägna att begå brott och övergrepp som män är.

Citatet visar på hur tjejerna resonerar kring mannens ansvar, synen på vem det är som våldtar och vad som är ”naturligt” för kvinnan. Informant 4 uttrycker att alla människor är i behov av makt, vilket hon uttrycker att arbetarklassen fattas på grund av deras brist av akademiska meriter och ekonomiskt kapital. Exemplet som hon resonerar utifrån är att människor som inte sitter på en maktposition i arbetslivet är mer benägna att försöka ta makt på ett annat sätt, i detta fall ta makt över någon annan. Informanten resonerar på ett sätt som utgår ifrån en medelklassdiskurs och argumenterar för hennes antagande kring arbetarklassen, dessa antaganden är något som hon tar sig rätt att ha då henne symboliska kapital ger henne möjlighet att kritisera andra med lägre kapital (jfr. Skeggs, 1997). Detta symboliska kapital som informanten visar tecken på att erhålla skapar ett antagande kring något främmande och hur detta främmandes socialisationsprocess har gått till väga. Antagandet att arbetarklassen har samma strävan till makt som en form av lycka behöver nödvändigtvis inte vara sanning och förmodan tydliggör medelklassens behov av meriter för att utgöra ett värdigt symboliskt kapital (Walkerdine, 2001; Bourdieu, 1992).

I diskussionen återkommer också ett ursäktande kring manligt beteende och när företeelser som till exempel när en man skriker något sexuellt efter en kvinna på gatan så är det inte ett medvetet val från mannens sida utan något han ”råkar” göra utan eftertänksamhet. Samtidigt som tjejerna ursäktar manligt beteende diskuterar de varför kvinnor inte våldtar och återkommer till de egenskaper som utgör den normativa femininiteten. Argumenten för att kvinnor inte våldtar grundar sig i kvinnans fysiska underlägesenhet och hennes naturligt moderliga instinkt. Den ”naturligt” moderliga instinkten som kvinnan antas födas med är inte en ”naturlig” instinkt utan snarare en del av hur kön görs och en produkt av hur interaktion påverkar kvinnans identitetsskapande (West, Zimmerman, 1987).

5.6 Det främmande

Den enda gången som tjejerna diskuterade och uttryckte sig kring andra kulturer och etniciteter var i en diskussion kring kvinnans befrielse och att Sverige kommit långt i kampen om jämställdhet. Detta är relevant för uppsatsen då tjejerna resonerar kring andra kulturer och andra sorters femininitet än deras egen genom att jämföra sin egen femininitet mot avvikarnas.

Det är ju också så på flera ställen i världen att kvinnor inte har någon talan. Om till exempel en man vill ha sex så ska han få det oavsett. Det är liksom vad de får lära sig och om man då får lära sig att det är okej så kommer det ju också att ske. Det sker liksom i en del kulturer, t.ex. där de finns sharia-lagar och så. Men det är ju precis som på vissa platser i Afrika där är det socialt accepterat att en kvinna har sex med en annan kvinnas man om hennes egen man inte har möjlighet att göra henne gravid. Det beror helt på kulturen, det är inte säkert att deras kultur är så utvecklad, de kan till exempel vara väldigt konservativt. Men så har det sett ut även här i Sverige trots att det var väldigt längesedan.

Citatet visar på en exotifiering utav de kulturer främmande för informanten. Informanten baserar sitt uttalande på hörsägen och kan därför inte säga några specifika kulturer eller länder där dessa scenarion uppstår, men är ändå fullständigt säker på det hon säger och de andra deltagarna i rummet reagerar inte på uttalandet. Uttalandet visar på ett typiskt postkolonialt sätt att se på främmande kulturer, det är ett synsätt som kopplar färgade personer till en barbarisk kultur som inte är lika utvecklad som den västerländska kulturen. För att motivera sitt uttalande påpekar deltagaren att det faktiskt sett ut så i Sverige också, men det är något vi lämnat bakom oss (jmf. Eduards, 2007). Samtidigt som deltagaren exotifierar främmande kulturer, som hon dessutom slår samman till en homogen kultur med kvinnoförtryck, så jämför hon också mannens rätt till att ha ofrivilligt sex med en kvinna med en kvinna som har frivilligt sex med en annans man för att få barn (Crenshaw, 1995; Skeggs, 1994).

Informanten ställer den normativa femininiteten mot en avvikande femininitet och ifrågasätter andra kulturers normer och värderingar. Crenshaw (1995) resonerar hur exotifieringen sett ut genom historien och påpekar att den stereotypa icke-vita personens egenskaper genomgående ställts mot den stereotypa vita personen. Exotifieringen kring icke-vita personer ligger i dessa egenskaper då icke-vita framställs som ociviliserade på grund av deras utseende och medföljande egenskaper.

5.7 Planer för framtiden

När tjejerna började diskutera vad de ville göra i framtiden uppkom en diskussion kring hur deras framtidsutsikter kommer att påverkas av deras kön.

Det finns inga riktiga stereotyper om hur en kille ska vara och hur en tjej ska vara, jag som tjej har i princip samma förutsättningar som en kille när det gäller skolan och vad jag kan göra av mitt liv. Det är ju inte så att alla kvinnor måste bli dagisfröknar och alla män höga chefer, det ser inte ut på det sättet längre trots att vissa normer lever kvar. (Frida)

Tjejerna har redan bestämt sig för vad de vill göra i framtiden, en vill bli politiker, en annan egen företagare och de har alla fem något gemensamt: att det är givet att läsa vidare efter gymnasiet. Diskussionen kring framtiden har utgångspunkt i en medelklassdiskurs med utgångspunkten att alla kan göra allt så länge de lägger manken till.

Samtliga tjejer kan sägas ha ett högt symboliskt kapital då de genomgående utgår från sig själva och talar till exempel om högre utbildning som en självklarhet, en självklarhet som de är uppfostrade i och som deras lärare utgår ifrån. Till att börja med går de på en teoretisk högskoleförberedande linje på gymnasiet och flera av föräldrarna har akademisk utbildning, dessa faktorer är delaktiga i skapandet av deras symboliska kapital på så vis även deras identitet (Bourdieu, 1992).

Argumentet att alla kvinnor inte tvunget måste bli dagisfröknar och män höga chefer för att arbetsmarknaden inte ser ut så längre är ett argument utifrån en medelklassdiskurs som dessa tjejer skapat sin femininitet utifrån menar jag. De har på grund av sin klassposition givits en möjlighet att välja och på så sätt skapat sin femininitet utifrån vad de har lärt sig. Oavsett om de lekt med dockor som barn (se 5.1 *Att göra kön*, s 16) uttrycker de att det inte påverkat dem till den grad att de nu måste bli dagisfröknar vilket visar på skillnader i socialisationsprocesser mellan klasser. Dessa tjejer har möjlighet att välja vilket kvinnor från andra positioner inte har (West, Zimmerman, 1987; Walkerdine, 2001).

6. Slutdiskussion

I detta avslutande kapitel kommer jag att presentera och redogöra för mina egna tankar kring uppsatsen. Syftet med den här uppsatsen var att få ökad förståelse för kvinnors tidiga identitetsskapande i relation till görandet av femininitet utifrån fem kvinnor i gymnasieålder som under vårterminen 2013 deltagit i en fokusgrupp inför denna uppsats. De teorier som jag

har utgått ifrån är bland annat Bourdieus (1992) teori om symboliskt kapital, Ambjörnssons (2008) om görandet av normativ femininitet och Skeggs (1997) teori om klass och femininitet. Syftet var även att försöka se hur klass, kön och etnicitet inverkar som påverkande faktorer för det som utgör den normativa femininiteten.

Fanny Ambjörnssons (2008) definition av normativ femininitet utgår från en medelklassdiskurs vilken främjar egenskaper som måttfullhet och omhändertagande. Ambjörnssons definition är väldigt lik den definition som deltagarna i min fokusgrupp resonerat kring. De deltagande kvinnorna resonerar kring ett måttfullt utseende och beteende och sexualitet. Om en bryter mot den normativa femininiteten riskerar en att bli betraktad som avvikare, vilket kvinnorna ger tydliga exempel på. De avvikare som de nämner är kvinnor som på olika sätt bryter mot den normativa femininiteten genom att bland annat manipulera sitt utseende för mycket, inte bry sig om sitt utseende över huvudtaget eller klä upp sig för mycket för att enbart gå till skolan. Deltagarna visar genomgående på hur de förhåller sig till den normativa femininiteten samtidigt som de har svårigheter att förhålla sig till att denna femininitet är skapad och uttrycker sig kring den skapade femininiteten som något frivilligt. De förskjuter identitetsskapandet vid ett flertal tillfällen genom att påpeka hur det tidigare var svårare att förhålla sig till vad som förväntats av dem men att det numera inte sätts samma press på dem utan att de val de gör snarare är frivilliga. De uttrycker kritik mot hur identitetsskapandet tidigare påverkat dem på till exempel dagis men har svårigheter att se att dessa tidiga socialisationsprocesser skulle vara något som påverkat dem idag.

Tjejerna har visat många tecken på att tillhöra en högre klass och ett innehavande av höga kapital då de till exempel ser det som en självklarhet att läsa vidare efter gymnasiet och de resonerar på ett sätt som gör personer som inte beter, klär och ser ut som dem till avvikare. De resonerar även kring makt som något som uppkommer genom akademiska meriter och höga positioner på arbetet och argumenterar för hur en förlust av denna sorts makt resulterar i en strävan efter att ta makt på annat vis. Resonemanget kring att den sortens makt är den enda av värde visar på tjejernas utgångspunkt i en medelklassdiskurs där personer som ej utgår från samma diskurs blir avvikare från normen. Tjejerna resonerar kring allas rätt till fria val och möjligheter och diskuterar inte faktorer som till exempel skillnader mellan klasser och etniska grupper. Diskussionerna bortser från svårigheter att förändra en position i samhället som upprätthålls av normer och tjejerna uttrycker förutfattade meningar kring arbetarklassen, andra kulturer och avvikande femininiteter.

Forskningsfältet kring identitet och görandet av femininitet är mycket brett och det som jag anser finns en avsaknad av i den tidigare forskningen är ett bredare intersektionellt perspektiv då mycket av den forskning som gjorts utgår ifrån den vita medelklasskvinnan. Mitt urval har varit vita medelklasskvinnor på grund av svårigheter att få tag i deltagare till uppsatsen, detta är ingenting jag ångrar och ser det snarare som en lärorik process inför framtida studier.

REFERENSLISTA

Litteraturreferenser

Ambjörnsson, F. (2008). *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront förlag.

Bourdieu, P; Wacquant, L. (1992). *An invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: The University of Chicago press.

Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.

Crenshaw, K. (1995). The intersection of race and gender. K. Crenshaw, N. Gotanda, G.Peller & K. Thomas (Red.), *Critical race theory: The key writings that formed the movement* (ss. 357-383). New York: The New York press.

Crenshaw, K. (1995). Race, reform and retrenchment: transformation and legitimation in antidiscrimination law. K. Crenshaw, N. Gotanda, G.Peller & K. Thomas (Red.), *Critical race theory: The key writings that formed the movement* (ss. 103-122). New York: The New York press.

Driscoll, C. (2002). *Girls: Feminine adolescence in popular culture and cultural theory*. New York: Columbia University press

Duncombe, J; Marsden, D. (2002). Whose orgasm is it anyway?: 'Sex work' in long-term heterosexual couple relationships. S. Jackson & S. Scott (Red.), *Gender – A Sociological Reader* (ss.233-237). London: Routledge.

Eduards, M. (2007). *Kroppspolitik: Om Moder Svea och andra kvinnor*. Stockholm: Bokförlaget Atlas.

Marcus, S. (2010). *Girls to the front: The true story of the riot grrrl revolution*. New York: Harper Perennial.

Ryen, A. (2004). *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber AB.

Skeggs, B. (1994). Refusing to be civilized: 'race', sexuality and power. H. Afshar & M. Maynard(Ed.), *The dynamics of 'race' and gender, some feminist interventions* (ss. 106-126). London: Taylor & Francis Ltd.

Skeggs, B. (1997). *Att bli respektabel: Konstruktioner av klass och kön*. London: Sage publications of London, Thousand Oaks and New Dehli.

Walkerdine, V. (2001) *Growing up girl: Psychosocial explorations of gender and class*. Hampshire: Palgrave.

West, C; Zimmerman, H. D. (1987) Doing Gender. *Gender and Society* (ss.125-151). London: Sage publications.

Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Internetreferenser

Bloggportalen.se (Beskrivning hämtad 30/4-2013)

Tillgänglig: <http://www.bloggportalen.se/BlogPortal/view/BlogDetails?id=16485>

Bloggportalen.se (Beskrivning hämtad 30/4-2013)

Tillgänglig: <http://www.bloggportalen.se/BlogPortal/view/BlogDetails?id=47262>

Vetenskapsrådet.se. (Pdf hämtad 22/4-2013). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Stockholm. Tillgänglig:

http://www.ibl.liu.se/student/bvg/filarkiv/1.77549/Forskningsetiska_principer_fix.pdf

Bilaga 1

Positiva uttryck för sexuellt aktiva män

Positiva uttryck för sexuellt aktiva kvinnor

Negativa uttryck för sexuellt aktiva män

Negativa uttryck för sexuellt aktiva kvinnor